

บทที่ 1

บทนำ

กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญามีบัญญัติขึ้นมาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือของรัฐในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคม ในระบบกฎหมายของประเทศต่างๆ อำนาจในการรักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมเป็นหน้าที่ของรัฐโดยเฉพาะ เนื่องจากการกระทำความผิดกฎหมายอาญาถือว่าการทำให้สังคมโดยรวมเดือดร้อน รัฐจึงเป็นผู้แทนของสังคมเข้าดำเนินการลงโทษผู้กระทำความผิดดังกล่าว

อย่างไรก็ตามความผิดอาญาบางประเภท รัฐเห็นว่าก่อให้เกิดความเสียหายแก่เอกชน โดยเฉพาะเป็นส่วนตัว ไม่กระทบกระเทือนต่อสังคมส่วนรวมมากนัก และในลักษณะของความผิดอาญาบางประเภท การดำเนินคดีต่อไปจากก่อให้เกิดความเสียหายมากยิ่งขึ้น รัฐจึงให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะแสดงเจตนาต่อเจ้าพนักงานก่อนว่าจะดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดหรือไม่ โดยพิจารณาถึงประโยชน์ของผู้เสียหายเป็นสำคัญ ต่อเมื่อผู้เสียหายแสดงเจตนาให้เอาโทษกับผู้กระทำความผิดแล้วเท่านั้นรัฐจึงจะดำเนินการให้

กฎหมายอาญาและกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดที่กระทบต่อผู้เสียหายเป็นการส่วนตัว กล่าวคือในความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ ซึ่งตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทย พนักงานสอบสวนจะมีอำนาจสอบสวนในความผิดนั้น ได้จะต้องมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย และพนักงานอัยการจะฟ้องคดีอาญาได้ก็อยู่ภายใต้เงื่อนไขที่จะต้องมีการสอบสวนในความผิดนั้นก่อนและคำร้องทุกข์นั้นยังมีผลสมบูรณ์ ดังนั้นรัฐจึงไม่มีอำนาจเข้าไปดำเนินคดีอาญากับผู้กระทำผิดได้ในกรณีที่ผู้เสียหายไม่ได้ร้องทุกข์แสดงเจตนาให้เอาโทษกับผู้กระทำผิด

นอกจากนี้แม้ผู้เสียหายได้ร้องทุกข์แสดงเจตนาให้ดำเนินคดีกับผู้กระทำผิดแล้วก็ตามกฎหมายยังให้สิทธิแก่ผู้เสียหายที่จะระงับการดำเนินคดีนั้นได้อย่างกว้างขวาง กล่าวคือผู้เสียหายอาจถอนคำร้องทุกข์ ถอนฟ้อง หรือยอมความได้ก่อนคดีถึงที่สุด ซึ่งมีผลทำให้สิทธิในการดำเนินคดีอาญานั้นระงับไป แม้ในกรณีที่รัฐได้เข้าดำเนินคดีตามคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายแล้ว ต่อมาผู้

เสียหาย เปลี่ยนใจระงับคดีนั้นเสีย ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลใดก็ตาม มีผลทำให้การดำเนินคดีอาญาของรัฐต้องระงับไป

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ด้วยสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไป สังคมมีความซับซ้อนมากยิ่งขึ้นที่ผลประโยชน์ส่วนบุคคลมีอิทธิพลสูงขึ้น ในทางสังคม ผู้มีอำนาจทางเศรษฐกิจสูงกว่าย่อมเป็นผู้ได้เปรียบ การที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยบัญญัติให้เอกชนผู้เสียหายมีบทบาทอย่างกว้างขวางในการบังคับใช้กฎหมายอาญา กล่าวคือนอกจากจะเป็นโจทก์ฟ้องคดีอาญาได้เองแล้ว ในกรณีที่ เป็นความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ เอกชนผู้เสียหายมีสิทธิที่จะระงับการดำเนินคดีอาญาได้อย่างกว้างขวาง โดยที่รัฐไม่สามารถเข้าแทรกแซงได้ ย่อมเป็นการเสี่ยงต่อภัยอันตรายที่จะเกิดขึ้นต่อความสงบสุขของสังคมส่วนรวม

บทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา เกี่ยวกับการดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ควรที่จะได้รับการพิจารณาทบทวนว่าน่าจะมีขอบเขตเพียงใดรวมทั้งสิทธิในการระงับคดีของเอกชนผู้เสียหายควรมีมากน้อยแค่ไหน ทั้งนี้เพื่อเปิดโอกาสให้รัฐเข้ารักษาความสงบเรียบร้อยของสังคมได้มากขึ้น โดยถือเอาผลประโยชน์ของสังคมส่วนรวมเป็นสำคัญ

1.2 ขอบเขตและวิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการศึกษา เป็นการศึกษาเอกสาร (Documentary Reserch) กล่าวคือ รวบรวมข้อมูลที่เป็นเอกสารเกี่ยวกับเรื่องดังกล่าวทั้งที่เป็นของประเทศไทยและของต่างประเทศ โดยศึกษาบทบัญญัติในกฎหมายควบคู่กันไปกับทฤษฎีและหลักการของบทบัญญัตินี้ดังกล่าว ซึ่งได้จากกฎหมายเก่า กฎหมายอาญา และกฎหมายวิธีพิจารณาของประเทศไทย รวมทั้งกฎหมายของประเทศอังกฤษ เยอรมัน และญี่ปุ่น เพื่อที่จะทำให้งานกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของกฎหมายอาญาที่มุ่งรักษาไว้ซึ่งความสงบสุขของสังคม

ขอบเขตของการวิจัยตามหัวข้อวิทยานิพนธ์แบ่งเป็นสามส่วน คือ ส่วนแรกศึกษาถึง

แนวความคิดทางกฎหมายและปัจจัยที่กำหนดความผิดอันยอมความได้ โดยไม่ศึกษาถึงความผิด ลักษณะใดลักษณะหนึ่งโดยเฉพาะ ส่วนที่สองเป็นการศึกษาถึงกฎหมายวิธีสบัญญัติที่ใช้ในการ ดำเนินคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ว่ามีหลักเกณฑ์ขั้นตอน และวิธีการอย่างไรบ้าง ส่วนที่สาม เป็นการศึกษาวเคราะห์ถึงความเหมาะสมในการใช้สิทธิระงับคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ ตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

1.3 ทฤษฎีและแนวความคิดที่นำมาใช้ในการวิจัย

การดำเนินคดีอาญาโดยทั่วไปอาจจำแนกได้เป็นสามหลักการใหญ่ๆ คือการดำเนินคดี อาญาโดยผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาโดยประชาชน และการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ หลัก การดำเนินคดีอาญาโดยรัฐเป็นหลักการดำเนินคดีอาญาที่เกิดขึ้นใหม่ เดิมทีเดียวการดำเนินคดี อาญาเป็นเรื่องของเอกชนผู้เสียหาย การดำเนินคดีอาญาจึงปะปนกับการดำเนินคดีในทางแพ่ง¹

ประเทศไทยใช้หลักการดำเนินคดีอาญาโดยรัฐ² ซึ่งรัฐควรเป็นหลักในการใช้อำนาจ ดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดอาญาทุกประเภท แม้ในความผิดอันยอมความได้ แต่ในทางปฏิบัติ การที่เปิดโอกาสให้เอกชนผู้เสียหายมีสิทธิดำเนินคดีได้อย่างกว้างขวาง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การใช้สิทธิระงับคดีอาญาความผิดอันยอมความได้ซึ่งรัฐไม่อาจควบคุมได้ ทำให้หลักการดำเนินคดี อาญาโดยรัฐขาดความแน่นอน

1.4 วัตถุประสงค์และประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ความผิดต่อส่วนตัวหรือความผิดอันยอมความได้ เมื่อเจ้าพนักงานของรัฐได้ดำเนินการ สอบสวน ฟ้องร้องตามคำร้องทุกข์ของผู้เสียหายไปแล้ว ถ้าต่อมาผู้เสียหายใช้สิทธิระงับการ ดำเนินคดีอาญานั้นเสีย อำนาจของรัฐในการดำเนินคดีอาญาก็หมดไป ซึ่งการกระทำของเอกชน

¹ คณิต ฅ นคร. กฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา พิมพ์ครั้งที่ 1 (กรุงเทพมหานคร: เจริญวิทย์การพิมพ์) 2528, หน้า 7.

² เรื่องเดียวกัน, หน้า 149.

ผู้เสียหายดังกล่าวทำให้การบังคับใช้กฎหมายอาญาไม่ได้ผลเท่าที่ควร

ในบางกรณี เอกชนผู้เสียหายใช้เงื่อนไขการดำเนินคดีอาญาเป็นเครื่องมือในการบังคับให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยชำระหนี้ในทางแพ่งเท่านั้น ซึ่งเป็นภววิวัตผลประสงค์ของกฎหมายอาญาดังนั้นจึงเป็นการสมควรที่จะศึกษาค้นคว้าหามาตรการในการควบคุมการดำเนินคดีอาญาของเอกชนผู้เสียหาย เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขแก่สังคมส่วนรวม

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ มุ่งพิจารณาถึงการบังคับใช้กฎหมายอาญาเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้ หรือความผิดที่มีลักษณะคล้ายกับความผิดอันยอมความได้³ โดยกระบวนการยุติธรรมทางอาญา (Criminal Justice Process) ของประเทศไทยและต่างประเทศเพื่อเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขการดำเนินคดีอาญาในส่วนของความผิดอันยอมความได้ให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

³ เป็นความผิดในประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยและประเทศญี่ปุ่น ความผิดเหล่านี้รัฐจะดำเนินคดีได้ก็ต่อเมื่อมีคำร้องทุกข์ของผู้เสียหาย